

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Bruselis, 2006 08 01
COM(2006)3424 galutinis

KOMISIJOS SPRENDIMAS

**Gairės
dėl
struktūrinių fondų paramos (2000–2006 m.)
teikimo pabaigos**

KOMISIJOS SPRENDIMAS

**Gairės
dėl
struktūrinių fondų paramos (2000–2006 m.)
teikimo pabaigos**

Turinys

1.	Programos užbaigimo bendrieji principai	4
2.	Artėjant prie programos pabaigos (2006–2008 m.)	4
2.1.	Komisijos sprendimų pakeitimas	4
2.2.	Programos priedų pakeitimas	4
2.3.	Įsipareigojimai dėl veiklos	5
2.4.	Valstybės pagalbos tvarka po 2006 m.	5
2.5.	Išlaidų tinkamumas	7
3.	dokumentai, kuriuos reikia pateikti pabaigoje	9
3.1.	Baigiamieji dokumentai	9
3.2.	Fondo programos užbaigimas	9
3.3.	Baigiamųjų dokumentų pateikimo galutinis terminas.....	9
3.4.	Pavėluoto baigiamųjų dokumentų pateikimo pasekmės	10
3.5.	Mokėjimo paraiškų arba galutinės išlaidas patvirtinančios pažymos pakeitimas pasibaigus šių dokumentų pateikimo terminui.....	10
4.	Baigiamųjų dokumentų turinys	11
4.1.	Galutinės išlaidas patvirtinančios pažymos; galutinio mokėjimo paraiška.....	11
4.2.	Galutinė ataskaita	12
4.3.	Deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo.....	13
5.	Įsipareigojimų panaikinimas: „n+2 taisyklės“ taikymas baigus teikti paramą	13
5.1.	Savaiminis panaikinimas (vadinamoji „n+2 taisyklė“).	13
5.2.	Asignavimų atnaujinimas <i>force majeure</i> arba akivaizdžios klaidos atveju	13
6.	neužbaigti ir nevykdomi projektai, baigus teikti paramą.....	13
7.	Dėl teisminių arba administracinių procedūrų sustabdytos operacijos	15
8.	Galutinės įmokos apskaičiavimas	16
9.	Euras.....	16
1 priedas	Galutinė ataskaita Minimalūs reikalavimai	17
2 priedas	Nurodymai dėl Reglamento (EB) Nr. 438/2001 15 straipsnyje nurodytos deklaracijos dėl paramos teikimo užbaigimo rengimo ir turinio	21
3 priedas	Galutinės įmokos apskaičiavimo pavyzdys	32

1. PROGRAMOS UŽBAIGIMO BENDRIEJI PRINCIPAI

Šios gairės taikomos baigus teikti struktūrinių fondų paramą ir nepažeidžia specialiųjų taisyklių, taikomų atskiriems fondams konkrečiais klausimais¹.

Paramos teikimas užbaigiamas įvykdant likusius Bendrijos finansinius įsipareigojimus, sumokant įsipareigojimo likutį paskirtajai institucijai, pateikiant debeto avizą arba panaikinant bet kuri galutinį likutį, taip pat laikotarpis iki Komisijos ir valstybės narės teisių ir prievolių, susijusių su parama arba operacijoms, galiojimo pabaigos. Galutinis atsiskaitymas nepažeidžia Komisijos teisės taikyti finansines pataisas.

2. ARTĖJANT PRIE PROGRAMOS PABAIGOS (2006–2008 M.)

2.1. Komisijos sprendimų pakeitimas

Komisijos sprendimai gali būti pakeisti iki išlaidų tinkamumo galutinės datos, jeigu prašymas dėl pakeitimo Komisijai pateikiamas iki tos datos.

Tačiau finansavimo planai, pridedami prie Komisijos sprendimų, valstybių narių prašymu nebus keičiami, jeigu tokie prašymai bus pateikti pasibaigus nustatytam terminui, nurodytam kitoje pastraipoje².

Valstybės narės, norinčios pakeisti finansavimo planą, pridedamą prie Komisijos sprendimo, ne vėliau kaip iki 2006 m. rugsėjo 30 d. turėtų pateikti Komisijai prašymą, jeigu pakeitimas yra susijęs su lėšų perskirstymu tarp struktūrinių fondų arba programų. Kitais atvejais prašymus Komisijai reikėtų pateikti ne vėliau kaip iki 2006 m. gruodžio 31 d.

2.2. Programos priedų pakeitimas

Programos priedo pakeitimus, dėl kurių reikia pakeisti finansavimo planą, pridedamą prie Komisijos sprendimo, bus galima daryti tik tuo atveju, jeigu jie bus pateikti Komisijai ne vėliau kaip iki nustatyto termino, nurodyto pirmiau pateiktame 2.1 punkte.

Perskirstyti lėšas tarp priemonių tame pačiame fonde ir įtraukti naujas priemones bus galima po 2006 m. ir iki galutinės tinkamumo datos, jeigu nereikės keisti Komisijos finansavimo plano. Priemonių bendro finansavimo normas galima keisti iki galutinės tinkamumo datos, jeigu kiekvieno prioriteto finansavimo šaltinio bendra suma liks nepasikeitusi. Iki šios datos valstybės narės taip pat gali perskirstyti įvairių nacionalinio valstybinio finansavimo šaltinių lėšas, jeigu nacionalinis valstybinis finansavimas prioriteto lygiu liks nepasikeitęs.

Programos priedo pakeitimus, dėl kurių nereikia keisti finansavimo plano, pridedamus prie Komisijos sprendimo, Priežiūros komitetas gali daryti ir tvirtinti iki programos išlaidų tinkamumo galutinės datos. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 34 straipsnio 3 dalį

¹ Gairėse patektos teisinės interpretacijos nepažeidžia Bendrijos teismų nutarčių dėl susijusių nuostatų. Nors Komisija ketina jose aprėpti beveik visus klausimus, susijusius su standartiniu užbaigimu, Komisijos tarnyboms gali prireikti konkrečias problemas nagrinėti kiekvienu atveju atskirai.

² Tai atitinka Komisijos nepritarimą praėjusių metų finansavimo planų pakeitimui atgaline data, kaip nurodoma CDRR/04/50/00.

programos priedų pakeitimus Komisijai reikia pateikti per vieną mėnesį nuo jų patvirtinimo Priežiūros komitete.

Baigiamasis programos priedas, įskaitant prie šio priedo pridedamą finansinę lentelę, turi atitikti Komisijos sprendimą dėl paramos patvirtinimo ir prie šio sprendimo pridedamą finansinę lentelę³.

2.3. Įsipareigojimai dėl veiklos

Kadangi valstybės narės neturi nustačiusios jokie konkretaus termino įsipareigojimams, susijusiems su 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu išlaidomis, programos institucijos tokius įsipareigojimus iš esmės gali nustatyti iki išlaidų tinkamumo finansuoti galutinės datos. Tačiau iš tikrųjų įsipareigojimus reikia nustatyti taip, kad galutiniai gavėjai suspėtų užbaigti veiklą ir atlikti mokėjimus ne vėliau kaip iki išlaidų tinkamumo finansuoti galutinės datos.

Pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 9 straipsnio 2 dalies b punkto ii papunktį sprendimai dėl veiklos patvirtinimo turi būti paremti programai nustatytais įprastiniais atrankos ir patvirtinimo kriterijais bei procedūromis, o valstybės narės privalo užtikrinti, kad pakaitinė veikla atitiktų visas galiojančias Europos ir nacionalines teisės nuostatas, įskaitant taisykles dėl valdymo ir kontrolės sistemų, tinkamumo, informacijos, viešumo, taip pat viešųjų pirkimų, konkurencijos ir aplinkosaugos taisykles, bet jomis neapsiribojant.

2.4. Valstybės pagalbos tvarka po 2006 m.

2.4.1. Valstybės pagalbos taisyklių pasikeitimai

1998 m. regioninės valstybės pagalbos gairės, 2000–2006 m. dabartiniai regioninės pagalbos planai skirti ES 25 ir trys bendrųjų išimčių reglamentai dėl pagalbos mokymui, užimtumui ir MVĮ (tarp jų ir pagalbos MVĮ moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai (MTTV)) bei *de minimis* reglamentas baigs galioti 2006 m. gruodžio 31 d. Tiek pat galioja ir MTTV pagrindų programa (1996 m.), kuri neseniai buvo pratęsta iki 2006 m. pabaigos.

2005 m. gruodžio 21 d. Komisija patvirtino naujas 2007–2013 m. nacionalinės regioninės pagalbos gaires, susiejusias atitinkamas priemones pagal EB sutarties 88 straipsnio 1 dalį ir bendrosios išimties reglamento dėl nacionalinės regioninės investicinės pagalbos projektą, kurias numatoma taikyti skaidrios pagalbos sistemoms, turinčioms įsigalioti po 2006 m. gruodžio 31 d.

Naujosios gairės buvo paskelbtos 2006 m. kovo 4 d. Oficialiajame leidinyje⁴. 2006 m. kovo 6 d. Komisija visoms valstybėms narėms išsiuntė savo oficialų pasiūlymą dėl atitinkamų priemonių. Be to, Komisijos reglamento dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo nacionalinei regioninei investicinei pagalbai (vadinamasis „bendrosios išimties reglamentas“) projektas iki jo paskelbimo Oficialiajame leidinyje buvo paskelbtas visomis kalbomis Konkurencijos GD tinklavietėje.

³ 2003 m. balandžio 25 d. Komisijos komunikato dėl 2000–2006 m. struktūrinės politikos kryptių supaprastinamo, išaiškinimo, koordinavimo ir lankstaus valdymo (C(2003) 1255) II dalies 1 paragrafo 1 punkte numatyta galimybė programos priede patikslinti viešojo ir (arba) privataus finansavimo paskirstymą pagal prioritetus, svarstant Komisijos sprendimo finansavimo planą, valstybės narės galės naudotis tik iki 2006 m. gruodžio 31 d.

⁴ OL C 54/13

Regioninės pagalbos gairėse 2007–2013 m. valstybės narės raginamos iš karto po Gairių paskelbimo informuoti apie bendro regioninės pagalbos plano 2007–2013 m., apimančio visą jų teritoriją, parengimą. Komisija stengsis kuo greičiau patvirtinti šiuos regioninės pagalbos planus. Pagal pirmiau minėtas atitinkamas priemones, nepažeidžiant MVĮ ir užimtumo bendrosios išimties reglamentų, visos egzistuojančios regioninės pagalbos sistemos (investicinės pagalbos ir pagalbos veiklai) turi būti palaipsniui baigtos iki 2006 m. gruodžio 31 d. (šiaip ar taip, tą dieną daugelis iš jų baigia galioti).

Be to, kaip numatyta atitinkamose priemonėse, kai pagal pagalbos aplinkosaugai sistemas regioninę investicinę pagalbą leidžiama skirti investicijoms į aplinkosaugą pagal Bendrijos gairių dėl valstybės pagalbos aplinkosaugai 29 išnašą, valstybės narės iš dalies pakeičia atitinkamas sistemas, siekdamos užtikrinti, kad pagalba būtų skiriama tik po 2006 m. gruodžio 31 d., jeigu ši pagalba atitinka naują regioninės pagalbos planą, galiojantį pagalbos skyrimo dieną.

Prireikus valstybės narės iš dalies pakeičia kitas egzistuojančias pagalbos sistemas, užtikrindamos, kad visos regioninės išmokos, pavyzdžiui, išmokos mokymui, moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai arba aplinkosaugai, po 2006 m. gruodžio 31 d. gali būti skiriamos tik toms sritims, kurios, atsižvelgiant į Komisijos patvirtintus regioninės pagalbos planus, galiojančius pagalbos skyrimo dieną, gali gauti pagalbą pagal 87 straipsnio 3 dalies a arba c punktą. Visos valstybės narės, išskyrus vieną, patvirtino pritariančios atitinkamoms priemonėms.

Atsižvelgiant į tai, regioninė investicinė pagalba arba pagalba veiklai po 2006 m. gali būti teikiama tik tuo atveju, jeigu ji yra numatyta naujajame bendrosios išimties reglamente dėl skaidrios regioninės investicinės pagalbos (šiuo metu rengiamas), galiojančiame MVĮ bendrosios išimties reglamente arba Komisijos sprendime dėl patvirtinimo, pateikus EB sutarties 88 straipsnio 3 dalyje nurodytą pranešimą. Komisija nelaikys išsamiais pranešimų dėl investicinės pagalbos arba pagalbos veiklai laikotarpiui po 2006 m. ir todėl sprendimo dėl tokios pagalbos nepriims tol, kol nebus patvirtintas atitinkamas 2007–2013 m. regioninės pagalbos planas.

Komisija svarsto, ar iki 2007 m. galiojančius bendrosios išimties reglamentus dėl pagalbos mokymui, užimtumui ir MVĮ pratęsti vieneriems metams, t. y. iki 2007 m. pabaigos, ar pakeisti juos „pagrindinės bendrosios išimties“ reglamentu, kuris juos ir bendrosios išimties reglamentą dėl regioninės pagalbos sujungtų į vieną dokumentą. „Pagrindinės bendrosios išimties“ reglamentą ketinama priimti 2007 m. Be to, iki 2007 m. planuojama priimti naują *de minimis* bendrosios išimties reglamentą.

Bet kuriuo atveju nustojus galioti dabartiniams bendrosios išimties reglamentams, taip pat ir *de minimis* reglamentui, pagal kuriuos taikomos išimtys pagalbos sistemoms, šios išimtys ir toliau bus taikomos per šešių mėnesių patikslinimo laikotarpį. Tačiau bendrosios išimties reglamentuose yra numatytos specialios nuostatos dėl remiamų sričių, todėl šios nuostatos taikomos tik tuo atveju, jeigu atitinkama sritis išlieka arba tampa tinkama regioninei pagalbai skirti pagal regioninės pagalbos planą, kuris bus taikomas oficialaus pagalbos skyrimo metu.

2.4.2. Galimybė pratęsti regioninės ir kitos pagalbos sistemų galiojimą 2007 ir 2008 m.

Kaip nurodoma 2.4.1 punkte, regioninės pagalbos sistemų pratęsimas po 2006 m. neįmanomas, nebent bus parengti nauji regioninės pagalbos planai. Valstybė narė, kuri pageidauja regioninės pagalbos sistemas taikyti ir po 2006 m., apie galiojimo pratęsimą ir

pakeitimus, kurių reikia įgyvendinant 2007–2013 m. regioninės pagalbos gaires, informuoja Komisiją pagal 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 794/2004, jei įmanoma ir, jei reikia, taikydama jo 4 straipsnyje nustatytą supaprastintą pranešimo procedūrą, iš karto po to, kai Komisija patvirtina naujus planus, nebent tokio pranešimo pateikti nebereikia dėl to, kad sistemos galiojimas pratęsiamas pagal bendrosios išimties reglamentą.

Pakartotinis pranešimas apie sistemą ir šios programos patikslinimas nereiškia, kad 2006 m. gruodžio 31 d. galiojančias individualios pagalbos sutartis, sudarytas su pagalbos gavėjais, reikės pakeisti persvarsčius valstybės pagalbos teisinį dokumentą. Valstybės pagalbos vertinimas atliekamas taikant taisykles, kurios galiojo skiriant pagalbą, tai yra teisiškai įpareigojančio veiksmo, kuriuo remiantis gavėjas įgyja teisę gauti pagalbą, momentu. Jeigu pagalbos gavėjas tokią teisę įgyja iki 2006 m. pabaigos, toliau taikomos taisyklės, galiojusios iki 2007 m. pradžios.

2.4.3. Regioninės valstybės pagalbos sistemų pratęsimo pagal struktūrinių fondų taisykles būdai

Valstybė narė, kuri pageidauja pakeisti esamą pagalbos sistemą pagal naujas valstybės pagalbos taisykles (pvz., pratęsti jos trukmę, pritaikyti pagalbos intensyvumą pagal naujas regioninės pagalbos viršutines ribas, nustatytas galiojančiame regioninės pagalbos plane, pakeisti galutinį gavėją arba nuo didelių įmonių pereiti prie MVI), turėtų pakeisti programos priedą, pirmiausia patikslindama valstybės pagalbos lentelę, kad įrodytų, jog sistema toliau teisėtai taikoma laikantis valstybės pagalbos teikimo taisyklių.

Jeigu padaryti pakeitimai atitinka Komisijos patvirtintą pirminės pagalbos sistemos apibūdinimą, pateiktą pirminės pagalbos dokumente, ir yra paliekamas pirminės sistemos pavadinimas (kad būtų lengviau ją identifikuoti), nereikės keisti pirminio Komisijos sprendimo dėl struktūrinių fondų intervencijos. Apie šį pakeitimą Komisiją reikėtų informuoti per vieną mėnesį, išsiunčiant jai pakeistą „valstybės pagalbos lentelę“ ir Komisijos laiško dėl pakeistos valstybės pagalbos patvirtinimo, jeigu apie pagalbą reikia pranešti, arba apibendrintos informacijos, perduodamos laikantis skaidrumo taisyklių, nurodytų bendrosios išimties reglamente, jeigu pagalbai netaikomas reikalavimas apie ją pranešti pagal bendrosios išimties reglamentą, kopiją.

Kitais atvejais, tarp jų ir tada, kai valstybė narė ketina pradėti taikyti naują pagalbos sistemą arba pakeisti esamos sistemos tikslą, bus būtina pakeisti programą ir reikės oficialaus Komisijos sprendimo.

2.5. Išlaidų tinkamumas

2.5.1. Galutinė išlaidų tinkamumo data

Pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 30 straipsnio 2 dalį galutinė išlaidų tinkamumo data nustatoma sprendime dėl finansavimo iš fondų skyrimo.

Iš tikrųjų išlaidoms, kurių patiria institucijos, skiriančios paramą pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 9 straipsnio 1 dalį (tai yra pagalbos sistemas pagal Sutarties 87 straipsnį ir pagalbą, kurią skiria valstybių narių paskirtosios institucijos, kurios yra ir galutiniai pagalbos gavėjai), sprendimuose nustatyta vėliausia galutinė tinkamumo data paprastai yra 2008 m. gruodžio 31 d. arba 2009 m. balandžio 30 d. Valstybės narės programos priede turėtų informuoti Komisiją, kad pagalbą skyrė jų paskirtosios institucijos.

2.5.2. *Išlaidų tinkamumo galutinio termino pratęsimas*

Pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 30 straipsnio 2 dalį Komisija, remdamasi to paties reglamento 14 ir 15 straipsniuose nustatyta tvarka, galutinį išlaidų tinkamumo terminą gali pratęsti gavusi tinkamai pagrįstą valstybės narės prašymą.

Išimtiniais atvejais Komisija, gavusi konkretų ir tinkamai pagrįstą prašymą, *force majeure* aplinkybėmis, kurios labai sutrukdo struktūrinių fondų remiamų operacijų vykdymą, arba akivaizdžios klaidos, padarytos tik dėl Komisijos kaltės, atvejais gali pratęsti išlaidų tinkamumo galutinį terminą. Nurodymai dėl *force majeure* reikšmės ir priežastinio ryšio tarp *force majeure* ir pagalbos įgyvendinimo yra išdėstyti 1 priedo 2.1 ir 2.2 punktuose.

Prašymą kartu su pratęsimą pagrindžiančia informacija galima pateikti iki išlaidų tinkamumo galutinio termino pabaigos. Komisija kiekvieną prašymą nagrinės atskirai. Jeigu tarp pagrindimo ir siūlomo termino pratęsimo yra tiesioginis priežastinis ryšys, Komisija, siekdama pakeisti nustatytą išlaidų tinkamumo galutinį terminą, gali iš dalies pakeisti programavimo sprendimą. Pavėluotas sprendimų priėmimas negali būti tinkamas pagrindas išlaidų tinkamumo galutiniam terminui pratęsti.

Pratęsus išlaidų tinkamumo galutinį terminą, atitinkamai pratęsimas baigiamųjų dokumentų pateikimo galutinis terminas.

Bet kuris išlaidų tinkamumo galutinis terminas pratęsimas atsižvelgiant į tai, kad baigiamieji dokumentai turėtų būti pateikti per penkiolika mėnesių nuo tokio galutinio termino pabaigos ir likus pakankamai laiko iki kiekvieno galutinio termino pradžios, kad Komisija panaikintų įsipareigojimus 2000–2006 m. programavimo laikotarpiui, kuris bus nustatytas būsimuose teisės aktuose.

2.5.3. *Subsidijos mokėjimas pagal lengvatinių paskolų ir (arba) palūkanų subsidijų sistemas*

Nurodymai dėl tvarkos taikymo baigus teikti paramą pagal tokias sistemas yra išdėstyti dokumente CDRR/02/0033/00 ir pridedami kaip šių gairių 2 priedas.

2.5.4. *Rizikos kapitalas ir paskolų bei garantijų fondai*

Išlaidų tinkamumo tokiems fondams taisyklės yra nustatytos Reglamento (EB) Nr. 1685/2000, su pakeitimais, priedo 8 ir 9 taisyklėse.

Atsižvelgiant į 8 taisyklės 2.6 punktą, rizikos kapitalo ir paskolų fondų pelnas, priskiriamas finansavimui iš struktūrinių fondų, gali būti pakartotinai panaudotas MVĮ plėtrai toje pačioje tinkamoje srityje. 9 taisyklės 2.5 punkte dėl garantijų fondų atitinkamai numatyta, kad bet kuri struktūrinių fondų finansavimo dalis, likusi padengus garantijas, yra dar kartą panaudojama MVĮ plėtrai toje pačioje tinkamoje srityje. Vadovaujančioji institucija turėtų numatyti priemones, padedančias užtikrinti, kad, baigus teikti paramą, šių taisyklių būtų laikomasi.

Visos Komisijos sumokėtos sumos, susijusios su rizikos kapitalo, paskolų ir garantijų fondais, viršijančios tokių fondų tinkamas išlaidas, apskaičiuotas pagal 8 taisyklės 2.8 punktą ir 9 taisyklės 2.7 punktą, gražinamos Komisijai.

3. DOKUMENTAI, KURIUOS REIKIA PATEIKTI PABAIGOJE

3.1. Baigiamieji dokumentai

Kad būtų baigtas paramos teikimas, pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų Komisijai tris dokumentus, susijusius su kiekviena programa: galutinių išlaidų patvirtinimo pažymą, taip pat galutinio mokėjimo paraišką, galutinę įgyvendinimo ataskaitą ir deklaraciją dėl paramos teikimo užbaigimo (toliau – baigiamieji dokumentai). Į baigiamuosius dokumentus, kuriuos reikia pateikti pagal Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą, įeina pažangos ataskaita, nurodyta Reglamento (EB) Nr. 366/2001 1 straipsnyje.

3.2. Fondo programos užbaigimas

3.2.1. Komisija gali sumokėti galutinį fondo likutį, jeigu yra gavusi galutinio mokėjimo paraišką, deklaraciją dėl paramos teikimo užbaigimo ir galutinę ataskaitą fondui. Šioje galutinėje ataskaitoje turėtų būti pateikta visa fondo informacija, nurodyta Reglamente (EB) Nr. 1260/1999, kituose galiojančiuose reglamentuose ir galutinės ataskaitos rengimo gairių 1 priede.

3.2.2. Tačiau valstybė narė kartu su savo paskutine fondo galutine ataskaita turėtų pateikti ir galutinę programos ataskaitą. Galutinę programos ataskaitą sudaro fondo parengtos galutinės ataskaitos ir informacija, nurodyta Reglamente (EB) Nr. 1260/1999, kituose galiojančiuose reglamentuose ir visos programos gairių 1 priede.

3.2.3. Apskaičiuodama dokumentų saugojimo pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 38 straipsnio 6 dalį ir išmokėto galutinio likučio tikslinimo pagal to paties reglamento 32 straipsnio 5 dalį laikotarpius, Komisija šių laikotarpių pradžia laiko vieną iš toliau nurodytų taikytinų datų: i) paskutinio Komisijos atlikto mokėjimo datą, ii) valstybės narės sumos gražinimo fondui datą, iii) kompensavimo datą arba iv) Komisijos laiško dėl programos užbaigimo datą, kai joks likutis nemokamas, nes išlaidoms padengti jau pakanka sumokėtų sumų.

3.3. Baigiamųjų dokumentų pateikimo galutinis terminas

3.3.1. Visus baigiamuosius dokumentus reikėtų pateikti per penkiolika mėnesių nuo Komisijos sprendime skirti finansavimą iš fondų nustatyto išlaidų tinkamumo galutinės datos.

3.3.2. Komisija laikys, kad baigiamieji dokumentai gauti laiku, jeigu pagal pašto antspaudo datą bus galima nustatyti, kad dokumentai išsiųsti iki nustatyto galutinio termino pabaigos. Jeigu galutinių išlaidų patvirtinimo pažyma pateikiama elektroniniu būdu, bus atsižvelgiama į išsiuntimo elektroninėmis priemonėmis datą.

3.3.3. Jeigu į programą įeina operacijos, kurioms taikomos skirtingos galutinės išlaidų finansuojamų fondo lėšomis, tinkamumo datos, apskaičiuojant to fondo baigiamųjų dokumentų pateikimo laikotarpį, galutine tinkamumo data bus laikoma paskutinė arba vėliausia iš šių datų.

3.3.4. Fondo galutinę ataskaitą reikėtų pateikti iki nustatyto galutinio termino net ir tuo atveju, kai tam tikros operacijos yra sustabdytos dėl teisminių arba administracinių procedūrų.

3.3.5. Jeigu galutinėje ataskaitoje yra atskira dalis dėl programos įgyvendinimo per visus paskutiniuosius kalendorinius metus, per kuriuos įgyvendinama programa, ir bet kuri vėlesnį laikotarpį iki programos išlaidų tinkamumo galutinės datos, metinės įgyvendinimo ataskaitos pateikti nereikia.

3.3.6. Siekiant išvengti abejonių, reikėtų pateikti metų, einančių prieš visus paskutiniuosius programos įgyvendinimo metus, metines ataskaitas.

3.4. Pavėluoto baigiamųjų dokumentų pateikimo pasekmės

3.4.1. Likus dviem mėnesiams iki fondo baigiamųjų dokumentų pateikimo galutinio termino, Komisija išsiųs valstybėms narėms laiškus, informuodama jas, kad, laiku nepateikus šių dokumentų, ji užbaigs programą remdamasi turimais dokumentais ir savaime panaikins įsipareigojimus bei padarys finansines pataisas toliau pateiktose 3.4.2–3.4.7 pastraipose nustatyta tvarka.

3.4.2. Jeigu iki nustatyto galutinio termino nebus pateikti visi bet kuriam fondui skirti baigiamieji dokumentai, ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo minėto galutinio termino pabaigos bus savaime sustabdytas lėšų dalies, numatytos skirti iš atitinkamo (-ų) fondo (-ų) bendrai finansuojamai paramai, skyrimas ir bus reikalaujama sugrąžinti neteisėtai išmokėtas sumas.

3.4.3. Jeigu fondo galutinė ataskaita ir Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 37 straipsnio 2 dalyje bei kituose galiojančiuose reglamentuose nurodyta informacija nebus pateikta iki nustatyto galutinio termino, programa bus užbaigta remiantis atitinkamo fondo galutinių išlaidų patvirtinimo pažyma ir paskutinėje metinėje ataskaitoje pateikta informacija.

3.4.4. Jeigu, baigus teikti paramą, iki nustatyto galutinio termino nebus pateikta fondo deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo, programa bus užbaigta remiantis atitinkamo fondo išlaidų patvirtinimo pažyma ir galutine ataskaita.

3.4.5. Jeigu fondo išlaidų patvirtinimo pažyma nebus atsiųsta iki nustatyto galutinio termino, programa bus užbaigta remiantis paskutine fondui priimtina mokėjimo paraiška.

3.4.6. Jeigu nebus pateikta fondo galutinė ataskaita ir Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 37 straipsnio 2 dalyje bei kituose galiojančiuose reglamentuose nurodyta informacija arba fondo deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo, Komisija padarys finansinę pataisą⁵ net ir tuo atveju, jei buvo atliktas savaiminis paramos teikimo sustabdymas. Tokia finansinė pataisa daroma ne dėl to, kad buvo pažeistas nustatytas šių dokumentų pateikimo galutinis terminas, bet dėl to, kad šie dokumentai nebuvo pateikti, nes dokumentų nepateikimas Komisijai labai trukdo įvertinti paramą ir deklaruotų išlaidų pagrįstumą.

3.5. Mokėjimo paraiškų arba galutinės išlaidas patvirtinančios pažymos pakeitimas pasibaigus šių dokumentų pateikimo terminui

⁵ Atsižvelgiant į Komisijos sprendimą C(2001) 476, nustatantį Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 39 straipsnio 3 dalies taikymo rekomendacijas.

Pasibaigus galutinio mokėjimo paraiškos arba galutines išlaidas patvirtinančios pažymos galutiniam pateikimo terminui, valstybėms narėms nebus leidžiama keisti šių dokumentų. Komisija gali paprašyti valstybės narės ištaisyti galutinio mokėjimo paraišką arba galutines išlaidas patvirtinančią pažymą, jeigu reikia pateikti papildomos informacijos arba padaryti techninius pataisymus, kai tokia papildoma informacija ir pataisymai yra susiję su išlaidomis, deklaruotomis Komisijai iki paraiškos pateikimo galutinio termino. Šiuo atveju Komisija nustatys valstybei narei dviejų mėnesių laikotarpį, skirtą pataisymui padaryti. Jeigu pataisymas nebus padarytas per dviejų mėnesių laikotarpį, Komisija tęs programos užbaigimo procedūrą, remdamasi dviejų mėnesių laikotarpio pabaigoje turima informacija.

4. BAIGIAMŪJŲ DOKUMENTŲ TURINYS

4.1. Galutines išlaidas patvirtinančios pažymos; galutinio mokėjimo paraiška

4.1.1. Bendrieji principai

Galutines išlaidas patvirtinanti pažyma ir galutinio mokėjimo paraiška turėtų būti parengtos naudojantis Komisijos reglamento (EB) Nr. 438/2001 II priede nustatytą formą. Deklaruojamas išlaidas turėtų sudaryti mokėjimo institucijos mokėtinos arba apmokėtos išlaidos, kurios turi atitikti galutinių gavėjų atliktus mokėjimus, patvirtintus sąskaitomis faktūromis, pasirašytais juos gavus, arba lygiaverčiais patvirtinamaisiais buhalteriniais dokumentais, nurodytais Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnio 1 dalyje. Sąlygos, kurias turi patikrinti mokėjimo institucija, patvirtindama galutinių išlaidų pažymą, yra nurodytos Reglamento (EB) Nr. 438/2001 II priede nustatytoje formoje, to paties reglamento 9 straipsnyje ir šio reglamento 2 priede pateiktuose nurodymuose dėl deklaracijos dėl paramos teikimo užbaigimo.

Kartu su baigiamųjų išlaidų pažyma reikėtų pateikti priedėlį dėl išieškotų sumų, minimų Reglamento (EB) Nr. 438/2001 II priede. Dokumentas CDRR/05/0012/01, kuriame pateikiami nurodymai dėl išieškotų sumų priedelio, pridedamas kaip 3 šių gairių priedas.

Valstybės narės privalo informuoti Komisiją apie sumas, išieškotas nuo galutinės išlaidų deklaracijos ir mokėjimo paraiškos pateikimo iki Komisijos atlikto galutinės sumos sumokėjimo, kad Komisija galėtų jas išskaičiuoti. Tokius atvejus baigiamuosiuose dokumentuose reikės nurodyti kaip atvejus, dėl kurių vyksta teismo procesai, arba kaip atvejus, susijusius su neištaisytomis neteisėtai išmokėtomis sumomis. Potencialios sumos, dar neišieškotos užbaigus programą, Komisijos sąskaitose apskaitomos kaip gautinos sumos. Todėl valstybės narės taip pat privalo informuoti Komisiją apie sumas, išieškotas po galutinės išlaidų deklaracijos pateikimo ir programos užbaigimo, ir sugrąžinti Komisijai struktūrinių fondų paramą.

Mokėjimas į sąskaitą valstybėms narėms pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnio 2 dalį turi būti patvirtintas sumomis, kurios galutinių gavėjų turi būti sumokėtos ne vėliau, kaip iki paraiškos dėl paramos galutinio likučio pateikimo⁶.

4.1.2. Palūkanų taikymas mokėjimui į sąskaitą

⁶ Pagal 2003 m. rugpjūčio 18 d. Komunikato dėl „n+2“ 8 pastraipą, C(2003)2982.

Kadangi Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 42 konstatuojamojoje dalyje aiškiai nurodyta, kad palūkanos, gautos už mokėjimą į sąskaitą, pervestą vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnio 2 dalimi, yra laikomos valstybės narės ištekliais ir pagal 32 straipsnio 2 dalies trečiąją pastraipą mokėjimo institucijos yra asignuojamos atitinkamos rūšies paramai. Palūkanas galima įtraukti į nacionalinio įnašo sumą, pridėdant jas prie numatomos nacionalinio valstybinio bendro finansavimo sumos arba nurodant vietoj jos.

Kalbant apie PEACE programą ir Bendrijos iniciatyvas, mokesčiai už tarptautines finansines operacijas gali būti bendrai finansuojami iš struktūrinių fondų, išskaičiuavus palūkanas, gautas už mokėjimą, pervestą į sąskaitą⁷. Skiriant visuotines subsidijas, skolos palūkanos, kurias paskirtasis tarpininkas sumoka iki yra sumokamas galutinis paramos likutis, išskaičiuavus palūkanas, gautas už mokėjimą, pervestą į sąskaitą, taip pat yra tinkamos finansuoti⁸.

Galutinėje ataskaitoje nurodomos sumos ir veiklos rūšys, kurioms buvo skirtos sukauptos palūkanos.

4.2. Galutinė ataskaita

Galutinė ataskaita turėtų padėti Komisijai patikrinti, ar sprendimas dėl paramos, su pakeitimais, buvo tinkamai vykdomas ir ar buvo pasiekti programos tikslai.

Kaip nurodyta Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 35 straipsnio 3 dalies e punkte, prieš išsiunčiant ataskaitą Komisijai, ją pirmiausia turėtų apsvarstyti ir patvirtinti Priežiūros komitetas.

Galutinėje ataskaitoje reikėtų pateikti informaciją, nurodytą Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 37 straipsnio 2 dalyje ir kituose galiojančiuose reglamentuose. Minimali reikalaujama informacija, kurią reikia pateikti galutinėje ataskaitoje, yra nurodyta šių gairių 1 priede. Galutinėje ataskaitoje reikėtų pateikti duomenis apie visas mokėjimo institucijos mokėtinas arba sumokėtas sumas, kurios turi atitikti galutinio gavėjo sumokėtas sumas, ir apie kiekvieno fondo įmoką pagal priemonę ir operaciją⁹. Jeigu galutinės ataskaitos pateikimo metu tam tikros operacijos yra sustabdytos dėl teisinių arba administracinių procedūrų, galutinėje ataskaitoje reikėtų nurodyti šių procedūrų pobūdį ir pateikti duomenis apie jas ir susijusias sumas. Be to, galutinėje ataskaitoje reikėtų pateikti duomenis apie pajamų išskaitymus pagal Reglamento (EB) Nr. 1685/2002, su pakeitimais, priedo 2 taisyklę. Finansinio įgyvendinimo dalyje nurodytos sumos turėtų atitikti patvirtintų galutinių išlaidų pažymą ir galutinio mokėjimo paraišką.

Jeigu galutinė ataskaita ir finansinės informacijos atitiktis Komisijos netenkina, pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 37 straipsnio 1 dalį ji per penkis mėnesius nuo galutinės ataskaitos gavimo praneša apie tai valstybei narei, nurodydama priežastis. Priešingu atveju galutinė ataskaita bus laikoma priimta. Jeigu galutinė ataskaita laikoma nepriimtina, Komisija apie tai praneša valstybei narei ir pradeda su ja dialogą, siekdama patobulinti valstybės narės

⁷ Reglamento (EB) Nr. 1685/2000, su pakeitimais, 3 taisyklė.

⁸ Reglamento (EB) Nr. 1685/2000, su pakeitimais, 3 taisyklė.

⁹ Europos socialiniam fondui ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondui duomenų apie operacijas galutinėje ataskaitoje pateikti nereikia, jeigu atitinkama valstybė narė juos pateikia Komisijos tarnyboms, kai jos to pareikalauja.

galutinę ataskaitą. Jeigu valstybė narė nepatobulina galutinės ataskaitos taip, kaip yra reikalaujama, Komisija gali priimti sprendimą dėl finansinių pataisų darymo¹⁰.

4.3. Deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo

Pavyzdinė deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo yra pateikta Reglamento (EB) Nr. 438/2001 III priede. Minėtoji deklaracija turėtų būti parengta pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 38 straipsnio 1 dalies f punktą ir Reglamento (EB) Nr. 438/2001 V skyrių. Specialūs nurodymai, kaip rengti deklaraciją dėl paramos teikimo užbaigimo ir kokią informaciją pateikti yra išdėstyti šių gairių 2 priede.

5. ĮSIPAREIGIJIMŲ PANAIKINIMAS: „N+2 TAISYKLĖS“ TAIKYMAS BAIGUS TEIKTI PARAMĄ

5.1. Savaiminis panaikinimas (vadinamoji „n+2 taisyklė“)

Baigus teikti paramą, *mutatis mutandis* yra taikomas 2003 m. rugpjūčio 18 d. „n+2“ komunikatas.

5.2. Asignavimų atnaujinimas *force majeure* arba akivaizdžios klaidos atveju

Atsižvelgiant į Finansinio reglamento 157 straipsnį, sustabdytus asignavimus vėl galima skirti, jeigu akivaizdi klaida padaryta tik dėl Komisijos kaltės arba susidarius *force majeure* aplinkybėms, kurios rimtai trukdo atlikti struktūrinių fondų remiamas operacijas. Tam tikri nurodymai dėl šios taisyklės taikymo pateikiami dokumente CDRR/03/0040/00, kuris pridedamas kaip 1 šių gairių priedėlis, ir „n+2“ komunikate.

6. NEUŽBAIGTI IR NEVYKDOMI PROJEKTAI, BAIGUS TEIKTI PARAMĄ

Vadovaujančioji institucija, tarpinė įstaiga, mokėjimo institucija ir valstybė narė privalo užtikrinti, kad būtų pateikti bendrai finansuojami produktai ir suteiktos paslaugos bei, laikantis patikimo finansų valdymo principų, užtikrintas išlaidų, dėl kurių pateikiamos paraiškos, tikrumas ir teisingumas.

Galutinėje ataskaitoje valstybė narė privalo pateikti operacijų sąrašą pagal priemones, kurios, baigus teikti paramą, yra dar neužbaigtos arba nevykdomos, atsižvelgiant į operacijos tikslus, sprendimą skirti paramą operacijai ir visas su ja susijusias sąlygas¹¹. Šiame sąrašė reikėtų nurodyti:

- *operacijas, kurios kitą programavimo laikotarpį nebus bendrai finansuojamos iš Bendrijos lėšų*: valstybė narė turėtų įsipareigoti savo sąskaita užbaigti visas nebaigtas ar nevykdomas operacijas arba pasirūpinti, kad jos būtų įvykdytos ne vėliau kaip per dvejus metus nuo galutinės ataskaitos pateikimo galutinio termino. Šio dvejų metų laikotarpio pabaigoje valstybė narė turi informuoti Komisiją, ar kiekvienas toks projektas buvo užbaigtas arba

¹⁰ Pagal Komisijos sprendimą C(2001) 476, *supra*.

¹¹ Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondui šio sąrašo kartu su galutine ataskaita pateikti nereikia, jeigu atitinkama valstybė narė jį ir kitą 6 punkte nurodytą informaciją Komisijos tarnyboms pateikia joms pareikalavus.

vykdomas. Iki minėto laikotarpio pabaigos neužbaigtoms arba nevykdomoms operacijoms Komisija taikys Bendrijos lėšoms išieškoti būtinas priemones.

- *operacijas, kurias kitą programavimo laikotarpį numatoma bendrai finansuoti iš Bendrijos lėšų*: valstybės narės institucijos privalo kiekvienam programavimo laikotarpiui parengti išsamų operacijos apibūdinimą. Operaciją reikėtų suskirstyti mažiausiai į du atskirus aiškius finansinius ir fizinius arba plėtros etapus, atitinkančius dvi susijusios „paramos rūšis“. Toks suskirstymas yra būtinas siekiant užtikrinti įgyvendinimo ir stebėsenos skaidrumą ir palengvinti kontrolę. Jeigu pirmoji operacijos dalis per pirmąjį programavimo laikotarpį nebus užbaigta arba vykdoma, išlaidos, susijusios su jos užbaigimu arba vykdymu, gali būti patvirtintos per antrąjį programavimo laikotarpį, jeigu bus įvykdytos bendro finansavimo ir tinkamumo sąlygos (įtraukimas į antrąją programą, teisinis arba finansinis įsipareigojimas atsakingos institucijos sprendimu). Tokiais atvejais valstybė narė turėtų užtikrinti, kad tas pats darbas nebūtų du kartus finansuojamas iš Bendrijos lėšų.

7. DĖL TEISMINIŲ ARBA ADMINISTRACINIŲ PROCEDŪRŲ SUSTABDYTOS OPERACIJOS

Kiekvienai operacijai, dėl kurios vyksta teisminis nagrinėjimas arba yra pateiktas administracinis skundas, turintys sustabdančią poveikį, iki galutinės išlaidas patvirtinančios pažymos, galutinio mokėjimo paraiškos ir programos įgyvendinimo galutinės ataskaitos pateikimo galutinio termino valstybė narė turi nuspręsti, ar tokią operaciją reikėtų visai arba iš dalies:

- iki galutinio termino atšaukti iš programos ir (arba) pakeisti kita operacija (kuri gali būti numatyta perprogramuojant); pranešusi Komisijai apie atšaukimą arba pakeitimą, valstybė narė lieka atsakinga už visas atšauktų arba pakeistų operacijų pasekmes, pavyzdžiui, finansines pasekmes arba priklausančias sumas, kurių neįmanoma susigrąžinti;
- palikti programoje. Pateikus programos galutinės išlaidas patvirtinančią pažymą, operacija, dėl kurios vyksta teisminis nagrinėjimas arba yra pateiktas administracinis skundas, turintys sustabdančią poveikį, negali būti pakeista net ir kita į perprogramavimą įtraukta operacija, kuri galėtų būti užbaigta iki išlaidų tinkamumo galutinės datos.

Pakaitines operacijas reikėtų pasirinkti vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 438/2001 9 straipsnio 2 dalies b punkto ii papunkčiu. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad pakaitinės operacijos atitiktų visas galiojančias Europos ir nacionalines teises nuostatas, įskaitant valdymo ir kontrolės sistemų, tinkamumo, informacijos, viešumo, pirkimų, konkurencijos ir aplinkosaugos taisykles, tačiau jomis neapsiribojant.

Jeigu teisminis nagrinėjimas arba pateiktas administracinis skundas, turintys sustabdančią poveikį, yra susiję su neteisėtai sumokėtomis sumomis, kurios viršija nustatytą ribą, reikėtų pranešti OLAF Reglamento (EB) Nr. 1681/94, su pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 2035/2005, 3 straipsnyje nustatyta tvarka. Kaip nurodyta minėtojo reglamento 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse, OLAF taip pat reikėtų informuoti apie paskesnę pažeidimų kontrolę, įskaitant apie sprendimą atšaukti arba pakeisti programos operaciją ar, prireikus, apie neteisėtai sumokėtų sumų išieškojimą arba neišieškojimą. Informacija apie dėl pažeidimų taikomas priemones turi būti pateikta apibendrintų duomenų lentelėje pagal šių gairių 2 priedo 1.2 punktą. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dėl neteisėtai sumokėtų nustatytą ribą viršijančių sumų, apie kurias reikia pranešti OLAF ir kurių neįmanoma išieškoti, valstybė narė pateikia Komisijai specialią ataskaitą pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94, su pakeitimais, 5 straipsnio 2 dalį. Nustatytos ribos nesiekiančias neteisėtai sumokėtas sumas, kurių neįmanoma išieškoti, galima nurodyti galutinėje išlaidų deklaracijoje ir jų netikrinti pagal minėtojo reglamento 5 straipsnio 2 dalį.

Didžiausios sumos, kurias Komisija dar turi sumokėti arba išieškoti iš valstybės narės, susijusios su sustabdytomis operacijomis, laikomos valstybei narei ir Komisijai neįvykdytu įsipareigojimu, kol atsakingos nacionalinės institucijos nepriima galutinio sprendimo. Todėl valstybė narė turėtų informuoti Komisiją apie teisminės procedūros arba administracinio skundo nagrinėjimo išvadas. Atsižvelgiant į teismo nagrinėjimo rezultata ir, prireikus, atlikus bylos tyrimą pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94, su pakeitimais, 5 straipsnio 2 dalį, paramos sumos gali būti mokamos toliau, gali būti vykdomas jau sumokėtų sumų išieškojimas arba, jeigu ieškinys bus patenkintas pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94, su pakeitimais, 5 straipsnio 2 dalį, gali būti patvirtintos jau sumokėtos sumos.

8. GALUTINĖS ĮMOKOS APSKAIČIAVIMAS

Bendrijos įmoka kiekvienam fondui atskirai neturi viršyti mažiausios kiekvieno toliau nurodyto lygio sumos:

- (1) priemonės lygiu mažesnės iš šių dviejų sumų:
 - a) sumos, apskaičiuotos deklaruotoms tinkamoms išlaidoms taikant Bendrijos bendro finansavimo normą, nustatytą galutinėje priemonės finansavimo plano formoje;
 - b) sumos, kuri galutinių išlaidų patvirtinimo pažymyje deklaruojama kaip Bendrijos įmoka galutiniam gavėjui (sumokėta arba mokėtina galutiniam gavėjui);turi būti suprantama, kad, Komisija, apskaičiuodama galutinę įmoką, programos priedo finansavimo plano a ir b punktuose nurodytų sumų neapribos iki atitinkamų sumų dydžio priemonės lygiu;
- (2) prioriteto lygiu Bendrijos įmokos, nustatytos paskutinio Komisijos patvirtinto sprendimo finansavimo plane, padidintos 2 %, neatsižvelgiant į asignavimus pereinamojo ir nepereinamojo pobūdžio sritims¹²;
- (3) programos lygiu suteiktos paramos sumos pereinamojo ir nepereinamojo pobūdžio veiklos srityse atskirai.

Bet kuriuo atveju Bendrijos įnašas kiekvienam fondui atskirai neturi viršyti valstybės narės prašomos sumos, jeigu ji yra mažesnė už apskaičiuotą Komisijos mokėtiną sumą.

Galutinės įmokos apskaičiavimo pavyzdys pateikiamas šių gairių 3 priede.

Apskaičiavusi galutinę įmoką, Komisija informuos valstybę narę apie galutinį mokėtiną arba išieškotiną likutį ir paprašys ją pateikti pastabas. Jeigu suma, kurią turi sumokėti Komisijos tarnybos, bus mažesnė už valstybės narės prašomą sumą ir jeigu su valstybe nare nepavyks susitarti dėl mokėtino arba išieškotino galutinio likučio arba jeigu valstybė narė neatsakys į Komisijos prašymą pateikti pastabas per Komisijos nustatytą terminą, Komisija pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 39 straipsnį priims sprendimą atlikti finansinį pataisymą.

9. EURAS

Komisijos reglamente (EB) Nr. 643/2000 yra nustatytos priemonės dėl euro naudojimo struktūrinių fondų biudžeto valdymui ir baigiamuosiuose dokumentuose.

¹² Toks lankstumas papildo lankstumą, kuriuo naudojasi valstybės narės, galėdamos keisti savo programų finansinius planus iki 2006 m. pabaigos, kaip nurodoma šių gairių 2.1 punkte, ir savo programos priedus iki išlaidų tinkamumo galutinės datos. Jis yra numatytas dėl to, kad 2000–2006 m. programavimo taisyklėse reikalaujama finansinį programavimą suskirstyti pagal prioritetus ir metus bei dėl to, kad ankstesnių metų finansavimo planų pakeisti neįmanoma. Komisijos pasiūlyme dėl 2007–2013 m. programavimo laikotarpio finansinio programavimo pagal prioritetus suskirstymas pagal metus nenumatytas ir dėl to šio didesnio lankstumo priežastys apsiriboja tik 2000–2006 m. programomis.

1 priedas
Galutinė ataskaita
Minimalūs reikalavimai

Pagrindinė informacija

CCI Nr.:

Tikslo Nr. (Bendrijos iniciatyva):

Valstybė narė (regionas):

Paramos pavadinimas:

Programavimo metai:

Vadovaujančioji institucija:

Mokėjimo institucijos:

Priežiūros komiteto patvirtinimo data:

Ar ataskaita apima ir 2008 m.?¹³

¹³ Šis laikotarpis gali būti pratęstas keturiems mėnesiams, jei taip yra numatyta Komisijos sprendime dėl Fondo įmokų institucijoms pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 9 straipsnio 1 dalį.

Įgyvendinimo sistema

- (1) Reikšmingi bendrųjų sąlygų pokyčiai 2000–2008 m. laikotarpiu, kurie yra svarbūs paramos įgyvendinimui, ypač:
 - a) pagrindinės socialinės ir ekonominės tendencijos;
 - b) nacionalinės, regioninės ir sektorių politikos pokyčiai;
 - c) 3 tikslo politikos nuorodų pasikeitimai.
- (2) Prireikus jų poveikis paramos savitarpio suderinamumui:
 - a) tarp paramos iš įvairių fondų
 - b) tarp paramos iš fondų ir kitų finansinių priemonių (Bendrijos iniciatyvos, EIB paskolos, EŽŪOGF garantijos ir kt.).

Kiekvieno fondo prioritetų ir priemonių įgyvendinimas

- (3) Pasiekimų, susijusių su konkrečiais tikslais ir uždaviniais, apibūdinimas.
- (4) Susijusių rodiklių kiekybinis apibūdinimas (jeigu jie padeda kiekybiniu požiūriu įvertinti VP(BPD) ir programos priedą):
 - a) fizinis (rezultatas)
 - b) rezultatas
 - c) poveikisatitinkamu lygiu (programos, prioriteto arba priemonės).

Finansinis įgyvendinimas

- (5) Apibendrintų duomenų lentelė(-s) (kurią (-as) prireikus galima papildyti diagramomis), kurioje (-se) nurodoma:
 - a) kiekvienai priemonei mokėjimo institucijos bendra iš tikrųjų sumokėta ir mokėtina¹⁴ patvirtintų išlaidų suma bei atitinkamas Bendrijos finansavimas, suskirstant pagal projektus¹⁵ (priede). Šiame sąrašė reikėtų konkrečiai nurodyti:

– baigus teikti paramą neužbaigtus arba nevykdomus projektus, nurodant, ar tokius

¹⁴ Bendrosios sąnaudos arba bendrosios valstybinės išlaidos, atsižvelgiant į pasirinktą galimybę. Patvirtintos išlaidos turėtų atitikti galutinių gavėjų sumokėtą sumą, kurią galima pagrįsti apmokėtomis sąskaitomis faktūromis arba kitais lygiaverčiais patvirtinamaisiais dokumentais, kuriuos galima patikrinti.

¹⁵ Europos socialinio fondo ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo duomenų apie operacijas galutinėje ataskaitoje pateikti nereikia, jeigu atitinkama valstybė narė juos pateikia Komisijos tarnyboms, kai šios to pareikalauja.

projektus numatoma bendrai finansuoti iš Bendrijos lėšų per kitą programavimo laikotarpį;

– projektus, sustabdytus dėl teisminių arba administracinių procedūrų.

b) finansinės veiklos rezultatus pagal paskutinį patvirtintą finansavimo planą, naudojant finansinius rodiklius (36 straipsnio 2 dalies c punktas, prireikus nurodant išipareigojimus, panaikintus pagal „n+2“ taisyklę (31 straipsnio 2 dalies 2 pastraipa) ;

c) bendrąsias išlaidas, suskirstytas pagal intervencijos sritį priemonės lygiu (36 straipsnio 1 dalis).

- (6) EŽŪOGF Garantijų skyriaus finansuojamos priemonės, minimos Reglamento (EB) Nr. 1257/1999 33 straipsnyje, nurodomos finansinio įgyvendinimo bendros sumos lygiu.
- (7) ŽOFI finansuojamos priemonės, nurodomos finansinio įgyvendinimo bendros sumos lygiu ir laikantis 2001 m. vasario 22 d. Komisijos reglamento (EB) 366/2001 IV priedo.

Administravimas ir valdymas

- (8) Veiksmai, kurių imasi vadovaujančioji institucija ir Priežiūros komitetas kokybiškam ir veiksmingam įgyvendinimui užtikrinti, ypač:

a) priežiūros, finansinės kontrolės (kasdieninės valdymo patikros) ir vertinimo priemonės, tarp jų ir susitarimai dėl duomenų rinkimo;

b) bet kurios svarbios problemos santrauka (kartu su tomis, kurios paminėtos 1 punkte), valdant paramą iškilusios ir visos taikytos priemonės, įskaitant:

– priemonės, susijusias su po metinių persvarstymo posėdžių Komisijos pateiktomis pastabomis arba rekomendacijomis dėl pataisymų (34 straipsnio 2 dalis);

– priemonės, susijusias su po metinio audito posėdžio Komisijos pateiktomis pastabomis arba reikalavimais dėl taisomųjų priemonių (38 straipsnio 4 dalis), ypač dėl visų nustatytų pažeidimų finansinio poveikio;

c) naudojamą techninę pagalbą;

d) priemonės, kurių buvo imtasi informuojant potencialius gavėjus ir plačiąją visuomenę apie paramą (46 straipsnis), ypač priemonės, susijusias su informavimo veiksmų planu, pateiktu programos priede (Reglamento (EB) Nr.1159/2000 priedo 3.1.1. papunktis).

- (9) Pagrindinių programos vertinimų rezultatų santrauka, įskaitant, pvz., teminius vertinimus, ir visos priemonės, kurių buvo imtasi, reaguojant į pateiktas rekomendacijas.

- (10) Vadovaujančiosios institucijos pareiškimas dėl iškilusių problemų ir priemonių, kurių buvo imtasi užtikrinant:
- a) atitiktį Bendrijos politikos kryptims, įskaitant konkurencijos, viešųjų sutarčių sudarymo, aplinkosaugos ir jos gerinimo, nelygybės panaikinimo bei vyrų ir moterų lygybę skatinančias taisykles (12 straipsnis);
 - b) jei reikia, visos Bendrijos struktūrinės paramos, tokios kaip BSF (17 straipsnio 1 dalis) ir 2 tikslo BPD (19 straipsnio 2 dalies 2 pastraipa), koordinavimą.
- (11) Pasiekimai ir finansavimas (prireikus), susiję su:
- a) pagrindiniais projektais;
 - b) visuotinėmis dotacijomis. Taip pat reikėtų pateikti informaciją apie nedideles visuotines dotacijas NVO ir kitiems vietos partneriams (Reglamento (EB) Nr. 1784/1999 4 straipsnio 2 dalis).

2 priedas

Nurodymai dėl Reglamento (EB) Nr. 438/2001 15 straipsnyje nurodytos deklaracijos dėl paramos teikimo užbaigimo rengimo ir turinio

1. PASIRENGIMAS UŽBAIGIMUI

1.1. Vadovaujančiosios institucijos ir tarpinės įstaigos

- Iš visų galutinių gavėjų gauna galutinių išlaidų paraiškas dėl išlaidų, patirtų iki 2008 m. pabaigos (arba kito nustatyto galutinio termino).
- Atlieka valdymo patikras pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 4 straipsnį, tikrinamos išlaidų tinkamumą ir teisėtumą.
- Rengia programos išlaidų galutinę deklaraciją ir pateikia ją mokėjimo institucijai.
- Įsitikina, ar išlaidų deklaracija buvo ir gali būti patikrinta lyginant su programos apskaitos sistemos dokumentais ir ar yra tinkama Bendrijos ir nacionalinių fondų audito seka iki galutinio gavėjo lygio.
- Kiekvienos priemonės galutinio mokėjimo paraiškoje tikrina Bendrijos pagalbos sumas, sumokėtas arba mokėtinas galutiniams naudos gavėjams (galutiniams gavėjams).
- Užtikrina, kad būtų tinkamai pašalintos visos klaidos (neteisėtai išmokėtos sumos), susijusios su:
 - patikrinimais, kurie atliekami pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 4 straipsnį;
 - patikromis, kurios atliekamos pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 straipsnį;
 - kitų nacionalinių institucijų auditais;
 - Europos Komisijos auditais;
 - Europos Audito Rūmų auditais.

(žr. 3.6 punktą, kuriame paaiškinta, ką reiškia „tinkamai ištaisyti“ klaidas (neteisėtai išmokėtas sumas))

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad į daugelį pirmiau išvardytų punktų įeina užduotys, kurias reikia atlikti reguliariai vykdant operacijas.

1.2. Mokėjimo institucijos

- Rengia nustatytos formos programos galutinių išlaidų pažymą pagal Reglamento 438/2001 II priedą (žr. Baigimo gairių 4.1 punktą).

- Užtikrina, kad vadovaujančioji institucija pateiktų pakankamai informacijos, kurios reikia deklaruotų sumų tikslumui, tinkamumui ir teisėtumui patvirtinti.
- Įsitikina, ar vykdomos Reglamento (EB) Nr. 438/2001 9 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos.
- Įsitikina, ar dėl visų klaidų (pažeidimų) buvo imtasi tinkamų priemonių ir ar buvo visiškai įgyvendintos auditų išvados ir rekomendacijos.
- Prireikus prašo papildomos informacijos ir (arba) pačios atlieka patikrinimus.
- Pateikia apibendrintų duomenų lentelę informacijos, nurodytos skolininko buhalterinėje knygoje, tvarkomoje pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 8 straipsnį, pagrindu, nurodydamos:
 - (a) kiekvienu atveju, kai yra sumų, kurias reikia išieškoti arba kurių neįmanoma išieškoti:
 - operaciją ir susijusią priemonę;
 - pažeidimo atveju nuorodos numerį;
 - išieškotiną sumą (paskirstytą pagal Bendrijos ir nacionalinį finansavimą);
 - išieškojimo procedūrų inicijavimo metus;
 - ar buvo pateiktas pranešimas pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94 5 straipsnio 2 dalį dėl sumos, kurios neįmanoma išieškoti;
 - (b) kiekvienu atveju, kai sumos buvo išieškotos:
 - operaciją ir susijusią priemonę;
 - pažeidimo, apie kurį buvo pranešta pagal Reglamentą (EB) Nr. 1681/94, nuorodos numerį;
 - išieškotą sumą (paskirstytą pagal Bendrijos ir nacionalinį finansavimą);
 - metus, kuriais išieškota suma buvo išskaityta iš Komisijai deklaruotų išlaidų.

Šioje lentelėje reikėtų pateikti nuorodas į visus pažeidimus, apie kuriuos buvo pranešta pagal Reglamentą (EB) Nr. 1681/94, išskyrus tuos atvejus, kai nurodyta suma galutiniam gavėjui nebuvo sumokėta.

1.3. Institucijos, atsakingos už atrankines patikras pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 straipsnį

- Atlieka galutines atrankines operacijų patikras.
- Užtikrina, kad vietoje atliktos atrankinės patikros dėl susijusios programos apimtų:

- mažiausiai 5 % visų tinkamų išlaidų;
 - tinkamas išlaidas pagal metus per atitinkamą laikotarpį;
 - atitinkamas įvairių operacijų rūšis ir dydžius;
 - per pagrindines tarpines įstaigas ir pagrindinių galutinių gavėjų atliktas operacijas, jeigu tokios įstaigos ir (arba) gavėjai yra patikrinti mažiausiai kartą, ir būtų tolygiai paskirstytos per programos laikotarpį.
- Vertina kiekvienos klaidos pobūdį, kad nustatytų, ar klaidos yra sisteminės. Sisteminė klaida yra klaida, pasikartojanti dėl rimtų valdymo ir kontrolės sistemų, skirtų teisingai apskaitai ir taisyklių bei reikalavimų laikymuisi užtikrinti, trūkumų.
 - Jeigu, atlikus patikras, nustatoma sisteminio pobūdžio klaida, atlieka atitinkamo pobūdžio papildomas patikras problemos mastui nustatyti ir kiekybiškai įvertinti.
 - Jeigu per patikras nustatytų klaidų procentinė dalis sudaro daugiau nei 2 % patikrintų išlaidų, priima sprendimą dėl papildomų patikrų, kad būtų galima geriau nustatyti ir kiekybiškai įvertinti problemos mastą.
 - Užtikrina visišką Europos Komisijos ir (arba) Europos Audito Rūmų atlikto audito rekomendacijų, susijusių su institucijų, atsakingų už atrankines patikras pagal 10 straipsnį, darbu, įgyvendinimą.

2. Darbas, kurį turi atlikti nepriklausoma institucija, susijęs su pažyma dėl paramos teikimo užbaigimo

Deklaracijoje dėl paramos teikimo užbaigimo išdėstoma nepriklausomos institucijos, paskirtos pagal Reglamento (EB) Nr.1260/1999 38 straipsnio 1 dalies f punktą (toliau – nepriklausoma institucija), nuomonė dėl galutinės išlaidų deklaracijos ir galutinio mokėjimo paraiškos. Deklaracija rengiama patikrų, atliktų pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 straipsnį, kitų nacionalinių ir Bendrijos institucijų auditų ir viso papildomo pačios nepriklausomos institucijos audito pagrindu. Deklaracija dėl paramos teikimo užbaigimo turi būti pateikta pagal kiekvieną programą iki Gairių dėl paramos teikimo 3.3.2 punkte nurodyto galutinio termino. Kai programos yra finansuojamos iš įvairių fondų, kiekvienam fondui galima pateikti atskirą deklaraciją. Išimtiniais atvejais, kai dėl institucinių priežasčių valstybė narė neturi galimybės pateikti vienos fondo deklaracijos, Komisija valstybės narės prašymu gali susitarti dėl kelių deklaracijų pateikimo. Dėl INTERREG programų užbaigimo bus pateikti papildomi nurodymai.

Nepriklausomai institucijai rekomenduojama parengti nuomonę pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 III priede pateiktos pavyzdinės deklaracijos išvados tekstą. Jeigu ji siūlo nuomonę parengti kitaip, reikėtų gauti išankstinį Komisijos tarnybų pritarimą.

Tikslus darbo, kurį turi atlikti nepriklausoma institucija, pobūdis priklausys nuo struktūros, kuri taikoma reglamento reikalavimams vykdyti, ypač nuo to, ar nepriklausoma institucija buvo atsakinga ir už sistemų auditų ir (arba) atrankinių patikrų atlikimą pagal 10 straipsnį.

Nepriklausomos institucijos turima informacija ir atliekamas darbas turi būti pakankami, kad ji galėtų pagrįstai atsakyti į toliau išvardytus klausimus dėl susijusios programos.

2.1. Valdymo ir kontrolės sistemų auditai pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 ir 16 straipsnius

- (1) Kurios institucijos atliko auditą?
- (2) Ar jos buvo pakankamai nepriklausomos nuo vadovaujančių, mokėjimo ir įgyvendinimo institucijų, kad būtų galima išvengti interesų konflikto?
- (3) Ar audito kokybė (metodikos, darbuotojų kvalifikacijų, atlikto darbo, ataskaitos turinio) yra tinkama?
- (4) Ar auditas buvo atliktas visose pagrindinėse institucijose, dalyvaujančiose įgyvendinant programą?
- (5) Ar rizikos analizė, jeigu jos prireikė, buvo teisingai taikoma atliekant audituojamųjų atranką?
- (6) Ar visos auditų išvados ir rekomendacijos buvo iki galo įgyvendintos?
- (7) Ar kurioje nors audito ataskaitoje buvo padaryta išvada dėl valdymo ir kontrolės sistemų esminių trūkumų, galinčių padaryti poveikį paramos išlaidų tinkamumui?
- (8) Jeigu atsakymas į 7 klausimą yra teigiamas, ar buvo imtasi tinkamų priemonių trūkumams pašalinti ir visoms netinkamoms išlaidoms identifikuoti ir klaidoms ištaisyti?
- (9) Jeigu tinkamų priemonių nebuvo imtasi, kokia yra apytikrė neištaisyta išlaidų, kurios buvo pripažintos netinkamomis, suma?
- (10) Ar audito ataskaitos patvirtina taikomos apskaitos sistemos patikimumą ir audito sekos tinkamumą?

2.2. Išlaidų atrankinės patikros pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 straipsnį

- (1) Kurios institucijos atliko patikras?
- (2) Ar patikros buvo pakankamai nepriklausomos nuo įgyvendinančiųjų tarnybų, kad nekiltų interesų konfliktas?
- (3) Ar patikrų kokybė yra patenkinama ir atitinka Komisijos rekomendacinę pastabą CDRR Nr. 03-0034-00 (metodika, darbuotojų kvalifikacijos, atliktas darbas, ataskaitos turinys)?
- (4) Kokia deklaruotų programos bendrųjų išlaidų procentinė dalis buvo patikrinta per patikras?
- (5) Ar ši procentinė dalis yra pakankama, kad atitiktų Reglamento (EB) Nr. 438/2001 10 straipsnio reikalavimus?

- (6) Ar mažiausia procentinė dalis buvo apskaičiuota atsižvelgiant tik į tas išlaidas, dėl kurių buvo atliktos išsamios patikros vietoje, tarp jų ir galutinių gavėjų patikros? Jeigu ne, ar tai atitinka nurodymus, pateiktus užduodant pirmiau esantį 3 klausimą?
- (7) Ar mažiausia procentinė dalis buvo apskaičiuota atsižvelgiant tik į tas išlaidas, kurios buvo patikrintos iki galo, ar ji buvo apskaičiuota pagal patvirtintus audito standartus taikant atrankos metodą?
- (8) Ar tikrintųjų operacijų atrankos metodika atitiko minėto reglamento reikalavimus? Ypač svarbu, ar patikros užtikrino pakankamą pagrindinių tarpinių įstaigų ir galutinių gavėjų aprėptį pagal metus, priemonę, operacijos rūšį ir dydį bei operacijų koncentraciją? Ar buvo atsižvelgta į kokius nors rizikos veiksnius?
- (9) Kiek klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) buvo išaiškinta, kokia buvo jų reikšmė ir kokiai išlaidų sumai jos padarė neigiamą poveikį?
- (10) Ar dėl visų patikrų metu išaiškintų klaidų ir neteisėtai išmokėtų sumų buvo imtasi tinkamų priemonių (žr. 3.6 punktą, kuriame paaiškinta klaidoms (neteisėtai išmokėtoms sumoms) ištaisyti skirtų „tinkamų priemonių taikymo“ reikšmė?
- (11) Ar buvo sisteminio pobūdžio klaidų arba neteisėtai išmokėtų sumų? Ypač svarbu, ar procentinė klaidų dalis buvo didelė? Jeigu taip, ar buvo imtasi būtinų priemonių papildomoms reikiamoms patikroms, siekiant išaiškinti kitus atvejus ir ištaisyti visas netinkamas išlaidas arba taikyti atitinkamas išieškojimo procedūras ir išvengti klaidų pasikartojimo, atlikti?
- (12) Ar klaidų procentinė dalis sudarė daugiau nei 2 %? Jeigu taip, ar atranka buvo taikoma kitoms visų išlaidų rūšims?
- (13) Kokiai išlaidų sumai padarė neigiamą poveikį klaidos (pažeidimai), dėl kurių nebuvo imtasi tinkamų priemonių?
- (14) Ar patikrų rezultatai patvirtina tinkamą audito seką?
- (15) Ar patikrų rezultatai rodo kokius nors esminius valdymo ir kontrolės sistemų trūkumus? Jeigu taip, ar buvo imtasi tinkamų veiksmų, padėjusių ištaisyti išlaidų, kurios buvo pripažintos netinkamomis, sumą? Jeigu ne, ar nepriklausoma institucija turi galimybę nustatyti išlaidas, kurios buvo netinkamos?

2.3. Kitų nacionalinių arba Bendrijos institucijų atlikti auditai

- (1) Ar yra tinkamų įrodymų, kad atskirais atvejais klaidos arba pažeidimai buvo sėkmingai pašalinti (žr. pirmiau pateiktą 10 klausimą)?
- (2) Ar buvo nustatytos kokios nors sisteminio pobūdžio klaidos arba pažeidimai? Jeigu taip, ar yra tinkamų įrodymų, kad buvo imtasi būtinų veiksmų (žr. pirmiau pateiktą 11 klausimą)?
- (3) Ar audito ataskaitose yra nurodyti kokie nors esminiai valdymo ir kontrolės sistemos trūkumai? Jeigu taip, ar yra tinkamų įrodymų, kad buvo imtasi būtinų veiksmų, siekiant įgyvendinti rekomendacijas pašalinti problemas ir ištaisyti susijusių išlaidų sumą?

2.4. Mokėjimo ir vadovaujančiųjų institucijų programos užbaigimo procedūra

Nepriklausomos institucijos reikalaujama paskelbti, ar ji turi tinkamų įrodymų, kad galutinėje išlaidų pažymoje ir prašyme išmokėti Bendrijos pagalbą likutį nėra esminių klaidų. Todėl ji privalo padaryti mokėjimo ir vadovaujančiųjų institucijų galutinės išlaidų pažymos rengimo procedūros auditą, kad įsitikintų, kad išlaidų suma atitinka esamas apskaitos sistemas, kad ji yra pagrįsta tinkamais patvirtinamaisiais dokumentais, ir kad taikant procedūras pagrįstai užtikrinama, kad įtraukiamos tik tinkamos išlaidos.

Tikrindama galutinę išlaidų pažymą ir galutinio mokėjimo paraišką, nepriklausoma institucija pirmiausia privalo patikrinti:

- ar teisingai pateikti dokumentai;
- ar teisingai atlikti skaičiavimai;
- galutinės pažymos atitiktį vadovaujančiosios institucijos ir tarpinių įstaigų deklaracijoms;
- atitiktį taikomoms finansinėms lentelėms, pateiktoms paskutiniame galiojančiame sprendime;
- suderinamumą su finansine informacija, įskaitant informaciją apie pažeidimus, pateikta programos vykdymo galutinėje ataskaitoje.

3. INFORMACIJA, KURIA REIKIA NURODYTI DEKLARACIJOJE DĖL PARAMOS TEIKIMO UŽBAIGIMO

Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 38 straipsnio 1 dalies f punkte nustatyta, kad deklaracijoje dėl programos užbaigimo apibendrinamos praėjusiais metais atliktų patikrų išvados ir įvertinamas paraiškų sumokėti galutinį likutį pagrindumas bei susijusių operacijų teisėtumas ir tinkamumas.

Reglamento (EB) Nr. 438/2001 16 straipsnyje nustatyta, kad prie deklaracijos dėl programos užbaigimo pridedama ataskaita, kurioje nurodyta visa svarbi informacija, reikalinga deklaracijai pagrįsti, įskaitant nacionalinių ir Bendrijos institucijų visų atliktų patikrų sąvadą, su kuria susipažino nepriklausoma institucija. Reglamento III priede pateikiama pavyzdinė deklaracijos forma.

Toliau nurodoma, kokią informaciją, Komisijos nuomone, reikėtų nurodyti pridedamoje ataskaitoje. Tai yra informacija, kurią būtina pateikti nepriklausomai institucijai, kad būtų galima parengti deklaraciją dėl programos užbaigimo, ir yra minimali informacija, reikalinga Komisijai, kad ji galėtų įvertinti deklaracijų patikimumą.

3.1. Nepriklausomos institucijos duomenys

Pavadinimas, juridinė nuosavybės teisė, teikiamos paslaugos ir kita informacija (prireikus), kad būtų galima nustatyti šios institucijos funkcinį nepriklausomumą nuo vadovaujančiosios ir mokėjimo institucijos bei tarpinių įstaigų.

3.2. Informacija apie programą

Pavadinimas, fondas, laikotarpis, CCI numeris.

3.3. Kontrolės, vykdomos pagal 10 straipsnį, duomenų santrauka

Kai programos finansuojamos iš įvairių fondų, šią informaciją reikėtų suskirstyti pagal fondus.

Institucijų, atlikusių patikras (valdymo ir kontrolės sistemų auditus (išlaidų patikras)), duomenys:

- atliekant sistemų auditus:
 - audituotos institucijos ir audito atlikimo metai;
 - pagrindiniai nustatyti faktai ir išvados;
 - paskesnė kontrolė rekomendacijų įgyvendinimui patikrinti;
- atliekant operacijų patikras:
 - patikrintų operacijų skaičius, suskirstytas pagal patikros atlikimo metus ir pagal priemonę;
 - patikrintų išlaidų suma, suskirstyta pagal išlaidų deklaravimo metus (pagal galutinį gavėją arba mokėjimo instituciją) ir pagal priemonę;
 - patikrintų išlaidų dalis, išreikšta visų tinkamų išlaidų, deklaruotų Komisijai, procentais;
 - klaidų dalis procentais patikrintame programos išlaidų pavyzdyje, paskirstyta pagal priemones.

3.4. Nepriklausomos institucijos atliktas darbas (kartu su nurodytu 3 dalyje)

(Preliminarus sąrašas)

- Institucijų, atlikusių 10 straipsnyje nurodytas patikras, auditai:
 - vadovaujančiųjų ir mokėjimo institucijų arba tarpinių įstaigų baigimo teikti paramą procedūros auditai;
 - skolininkų registracijos knygos, tvarkomos pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 8 straipsnį, tikrinimas;
 - 2.2 punkte nurodytų patikrų ataskaitų tikrinimas (nurodyti gautų ir patikrintų ataskaitų kategoriją) ir prireikus pakartotinis patikrinimas arba pakaitiniai jų patikimumo patikrinimai;
 - prireikus operacijų papildomų atrankinių patikrų atlikimas;
 - kitų nacionalinių arba Bendrijos audito institucijų ataskaitų tikrinimas (nurodyti gautų ir patikrintų ataskaitų kategoriją);

- informacijos, susijusios su audito rekomendacijų vykdymo kontrole ir pažeidimų šalinimu, tikrinimas;
- kitos gautos informacijos tikrinimas (nurodyti papildomos informacijos kategorijas).

3.5. Nepriklausomos institucijos atliekamo tikrinimo apimties apribojimai

Pirmiau nurodyto reglamento priede pateiktoje pavyzdinėje deklaracijos dėl programos užbaigimo formoje paminėta, kad reikia nurodyti visas problemas, išvardytas 4 dalyje, apribojusias nepriklausomos institucijos atlikto tikrinimo apimtį. Tokių problemų pavyzdžiai yra išvardyti pavyzdinėje formoje (sisteminės problemos, valdymo trūkumai, netinkama audito seka, patvirtinamųjų dokumentų trūkumas, teismuose nagrinėjamos bylos). Kiti pavyzdžiai galėtų būti netinkamos atrankos procedūros arba patikras atliekančių nepriklausomų institucijų savarankiškumo stoka. Tačiau šis sąrašas nėra išsamus. Būtina nurodyti apskaičiuotas išlaidų, kurios buvo netinkamos, sumas ir suteiktą Bendrijos pagalbą.

3.6. Klaidų ir neteisėtai išmokėtų sumų ištaisymo priemonių taikymas

Reikia nurodyti, ar buvo taikomos tinkamos tokių klaidų ir neteisėtai išmokėtų sumų ištaisymo priemonės. „Tinkamų priemonių taikymas“ reiškia, kad:

- prireikus apie neteisėtai išmokėtą sumą buvo pranešta pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94 reikalavimus;
- klaida (neteisėtai išmokėta suma) buvo ištaisyta išskaitant sumą iš išlaidų deklaracijos arba buvo pradėta neteisėtai išmokėtų sumų išieškojimo procedūra (paskui sugrąžinant Komisijai sumas, išieškotas pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 8 straipsnį arba paskirstant atsakomybę tarp Komisijos ir valstybės narės pagal Reglamento (EB) Nr. 1681/94 5 straipsnio 2 dalį, jei buvo išieškota ne visa suma);
- dėl sisteminių klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) buvo imtasi priemonių visiems kitiems atvejams išaiškinti ir būtiniams pataisymams padaryti arba atitinkamoms išieškojimo procedūroms pradėti, taip pat imtasi priemonių, siekiant išvengti klaidų pasikartojimo.

Pateikiamoje informacijoje turi būti:

- apibendrintų duomenų lentelė, paminėta 1.2 dalyje;
- sisteminėmis laikomų klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) atvejų sąrašas ir apskaičiuotos išlaidų, kurios buvo netinkamos, sumos.

3.7. Klaidų ir pažeidimų dažnumas

Reikia nurodyti, ar klaidos ir pažeidimai yra dažni (reti). Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

- Reikėtų aiškiai nurodyti klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) dažnumui nustatyti taikomą standartą ir metodiką bei tiesioginį vertinimą, ar klaidos ir pažeidimai yra dažni (reti). Ypač reikėtų atsižvelgti į atrankinių patikrų, vykdomų pagal 10

straipsnį, metu nustatytų klaidų procentinę dalį. „Mažas dažnumas“ gali reikšti, kad nustatytos klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) finansinės pasekmės neviršija numatyto lygio, kurį nepriklausomos institucijos laiko programai tinkamu, todėl galima pateikti nekvalifikuotą nuomonę. „Didelis dažnumas“ gali reikšti, kad kyla rimta grėsmė pasitikėjimui visa valdymo sistema, todėl jokios nuomonės pateikti negalima. Nustatant dažnumą, galima atskirai nurodyti skirtingos svarbos klaidų kategorijas (formali (esminė), turinti finansinį poveikį, sisteminio pobūdžio ...).

- Pirmiau nurodytas reikšmingumo lygis paprastai neturėtų viršyti 2 %, jei norima užtikrinti atitiktį Europos Audito Rūmų metodikai dėl jų patikinimo pareiškimo ir Komisijos generalinių direktorių nurodymams dėl metinio patikinimo pareiškimo. Jei nurodomas aukštesnis lygis, reikėtų tai tinkamai pagrįsti.
- Klaidos ir pažeidimai, į kuriuos turi atsižvelgti nepriklausoma institucija, apima ne tik klaidas ir neteisėtai išmokėtas sumas, kurios išaiškinamos vykdant 10 straipsnyje nurodytas kontrolės priemones, bet ir klaidas bei neteisėtai išmokėtas sumas, kurios išaiškinamos vykdant kitas nacionalines ir Komisijos bei Audito Rūmų taikomas kontrolės priemones. Tačiau šios klaidos ir neteisėtai išmokėtos sumos neskaičiuojamos nustatant klaidų procentinę dalį per atrankines patikras, atliekamas pagal 10 straipsnį.

4. KĄ TURĖTŲ DARYTI NEPRIKLAUSOMA INSTITUCIJA, KAI YRA PROBLEMŲ

Pavyzdinėje deklaracijos dėl paramos teikimo užbaigimo formoje numatyta pateikti kvalifikuotą nuomonę, jeigu atliekant tikrinimą iškyla tam tikrų kliūčių arba jeigu yra tam tikrų problemų, dėl kurių nebuvo imtasi tinkamų priemonių, ir nepateikti jokios nuomonės, jeigu atliekant tikrinimą iškyla rimtų kliūčių arba jeigu nustatoma, kad klaidos yra labai dažnos.

Jeigu deklaracijoje dėl paramos teikimo užbaigimo pateikiama kvalifikuota nuomonė, gali būti, kad Komisija negalės iš karto sumokėti galutinio likučio ir kad programos užbaigimas bus atidėtas.

Kadangi Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 38 straipsnio 1 dalies f punkte taip pat numatyta, kad valstybės narės galutinėje išlaidų pažymoje gali pateikti savo nuomonę, jeigu mano, jog tai būtina, gali tekti papildomai patikrinti visus nukrypimus nuo programą užbaigiančios institucijos deklaracijos ir atidėti užbaigimo procesą.

Todėl nepriklausomai institucijai rekomenduojama, jei įmanoma, stengtis užtikrinti, kad vadovaujančioji ir mokėjimo institucijos imtųsi veiksmų, kurie leistų pateikti nekvalifikuotą nuomonę. Neatsižvelgiant į tai, būtina laikytis baigiamųjų dokumentų pateikimo galutinio termino, nustatyto Programos užbaigimo gairių 3.2 punkte.

4.1. Kliūtys, trukdančios nepriklausomai institucijai atlikti patikrinimą

Nepriklausoma institucija turi nuspręsti, ar kliūtys yra tokios reikšmingos, kad negalima pateikti jokios nuomonės, ar jos yra ne tokios reikšmingos, bet vis dėlto kvalifikuotą nuomonę reikia pateikti, arba ar jos yra tokios nereikšmingos, kad jokia nuomonė nereikalinga.

Deklaracijoje dėl paramos teikimo užbaigimo reikėtų pateikti pakankamai informacijos, pagrindžiančios padarytą išvadą ir nustatytas pasekmes.

Pavyzdžiui:

- Trūkumai, dėl kurių nuomonė nepateikiama, galėtų būti tokie:
 - nepatikrinama minimali procentinė išlaidų dalis,
 - atliekant patikras nuolat nepatikrinami galutiniai gavėjai,
 - nepatikrinamos pagrindinės įgyvendinimo institucijos arba galutiniai gavėjai,
 - rimti valdymo trūkumai, dėl kurių nesiimama jokių šių trūkumų ištaisymo priemonių.
- Trūkumai, dėl kurių pateikiama kvalifikuota nuomonė, galėtų būti tokie:
 - atrenkant pavyzdžius patikros, neatliekama sisteminės rizikos analizė,
 - neužtikrinamas pavyzdžio reprezentatyvumas,
 - išaiškinant ir sprendžiant sisteminės problemas, nepakankamai taikomos oficialiosios procedūros,
 - netinkama patikrų, atliktų pagal minėtojo reglamento 10 straipsnį, ataskaitų kokybė,
 - netinkamas išlaidų patikras pagal 10 straipsnį atliekančių darbuotojų funkcijų atskyrimas.

Reikėtų įvertinti problemos mastą ir išlaidų, kurios buvo netinkamos, sumą bei atitinkamą Bendrijos pagalbos sumą. Jeigu nepriklausoma institucija yra tikra, kad deklaruotos galutinės išlaidos yra tinkamos, ji gali priimti tokį sprendimą.

Pagal Reglamento (EB) Nr. 438/2001 17 straipsnį Komisija gali prašyti valstybės narės atlikti papildomas patikras, jeigu dėl svarbių valdymo ar kontrolės trūkumų arba dažnai pasitaikančių pažeidimų nepriklausoma institucija negali pateikti teigiamo bendro pagrįstumo patikinimo.

4.2. Problemos, kurioms išspręsti nebuvo taikomos tinkamos priemonės

3.6 dalyje paaiškinta, ką reiškia „taikyti tinkamas priemones“.

Jeigu yra klaidų arba pažeidimų, arba sisteminių problemų, kurioms išspręsti nebuvo imtasi tinkamų priemonių, reikėtų pateikti informaciją apie tokius atvejus, įskaitant informaciją apie galimą problemos sisteminį pobūdį ir mastą, kartu nurodant išlaidų, kurios buvo netinkamos, sumas ir atitinkamas Bendrijos pagalbos sumas. Atitinkamai reikės pateikti nepriklausomos institucijos nuomonę.

4.3. Didelis klaidų (neteisėtai išmokėtų sumų) pasikartojimo dažnumas

Jeigu nepriklausoma institucija priima sprendimą, kad klaidos yra labai dažnos, galima nepateikti jokios nuomonės, net jei atskirais atvejais buvo taikomos tinkamos priemonės. Taip yra dėl to, kad didelis klaidų dažnumas rodo valdymo ir kontrolės institucijų sisteminės problemas. Nepriklausoma institucija pažymyje turėtų nurodyti sprendimo dėl didelio dažnumo priėmimo pagrindą ir pateikti informaciją apie nustatytas klaidas (neteisėtai išmokėtas sumas). Komisijos tarnyboms reikės susitarti su nacionalinėmis institucijomis dėl papildomų intervencinių priemonių, kurių reikės imtis nustatant išlaidų sumą, kurią galima

bendrai finansuoti. Jeigu nepriklausomos institucijos padaryta išvada apsiriboja specialiomis priemonėmis arba specialiomis tarpinėmis įstaigomis, tokiu atveju reikėtų nurodyti susijusių išlaidų sumą.

3 priedas

Galutinės imokos apskaičiavimo pavyzdys

(ŽR. PRIDEDAMĄ EXCEL DOKUMENTĄ)